

Motion till riksdagen 2010/11:Ub481

av Mikael Damberg m.fl. (S)

Politik för förskolan

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kvalitetsprogram för förskolan.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om alla förskolors skyldighet att följa förskolans läroplan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att värna den svenska förskolan som en start på och en del i ett livslångt lärande.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att utveckla det pedagogiska ledarskapet och personalens kompetens.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnomsorgspengens och vårdnadsbidragets negativa effekter på kvaliteten i förskolan.

Förskolans värdegrund

Förskolans uppgift är att bedriva pedagogisk verksamhet. Det ska finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses. Barns upplevelser av värderingar är konkreta. Vuxnas praktiska förhållningssätt är viktigt, inte minst för trovärdigheten i de värderingar som ska prägla förskolans verksamhet. Att ständigt levandegöra och i praktiken utveckla arbetet med förskolans värdegrund är därför en betydelsefull utmaning inför framtiden. Det är inte minst viktigt att markera i en tid då främlingsfientliga stämningar från tid till annan exponeras. Den värdegrund som förskolan ska vila på handlar således om alla människors lika värde oavsett ursprung, bakgrund och kön. Jämställdhet mellan könen och solidaritet med utsatta och svaga ska prägla förskolans värde-

Fel! Okänt namn på

ringar. Diskriminering och kränkande behandling får inte förekomma. Förskolans läroplan grundlägger dessa värden. Skyldigheten att följa förskolans läroplan ska därför omfatta alla förskolor, såväl de med kommunal som de med enskild huvudman. Förskolan ska också sträva efter att successivt utveckla barnens känsla av delaktighet och ansvarstagande, inte minst för att förbereda dem för skolan och samhällslivet.

Kvalitetsprogram för svensk förskola

Förskolans centrala roll kräver ett ständigt pågående kvalitets- och utvecklingsarbete – detta för att kunna erbjuda barn och föräldrar en mycket bra och trygg verksamhet. Därför måste ett långsiktigt kvalitetsprogram för förskolan upprättas. Det bör bygga på följande fem punkter:

- ? Mer personal. Personaltätheten ska stärkas. Vårt mål är att det går max fem barn på varje anställd i förskolan. Den borgerliga regeringen avbröt 2007 den framgångsrika satsningen på mer personal i förskolan. Det har resulterat i att antalet barn per anställd ökat, från 5,1 barn per anställd 2006 till 5,3 barn 2009, och barngruppernas storlek har ökat. När det finns mindre tid för varje barn sjunker kvaliteten.
- ? Satsa på personalens pedagogiska kompetens. Personalen inom förskolan ska långsiktigt omfattas av en pedagogisk satsning som riktar sig till såväl förskollärare som barnskötare. Detta är en mycket viktig del i förskolans kvalitetsarbete.
- ? Stärka förskolans kunskapsuppdrag. Förskolan och grundskolan är delar av en gemensam skola där olika yrkesgrupper samverkar med varandra. Förskolans kunskapsuppdrag, där barns språkutveckling är ett prioriterat område, ska stärkas. Det ska finnas möjlighet att pröva på främmande språk redan i förskolan.
- ? Kvalitetssäkra all förskoleverksamhet. All förskoleverksamhet oavsett form och huvudman måste följa läroplanen och ha utbildad personal. Samma kriterier för service, tillgänglighet, föräldrainflytande och kompetensutveckling ska gälla oavsett huvudman.
- ? Utöka rätten till förskola. Möjligheterna till barnomsorg på kvällar, nätter och helger måste öka. Det är ett absolut krav med tanke på alla yrkesarbetande föräldrar som arbetar obekväma tider.

Personal och utbildning

För att bibehålla och öka kvaliteten måste förskolan ständigt utvecklas. Det gäller främst det pedagogiska arbetet. I enlighet med läroplanens mål ska förskolan skapa en grund för skolans undervisning. Samarbetet mellan förskola och skola behöver utvecklas. Ett starkt pedagogiskt ledarskap är lika

viktigt i förskolan som i skolan. Därför menar vi att även förskolecheferna bör omfattas av den obligatoriska rektorsutbildning som införts på skolans område.

En avgörande kvalitets- och utvecklingsfråga för förskolan i framtiden är personalrekryteringen. För oss är det självklart att såväl förskollärare som barnskötare ska omfattas av en långsiktig satsning på kompetensutveckling av förskolans personal. Det är rimligt att se över om de statliga insatserna för fortbildning, ämnesfördjupning, validering och utbildning för behörighet är väl utformade för både förskolelärare och barnskötare. Mot bakgrund av att de statliga målen inte ser ut att uppnås vare sig för lärarbehörighet eller för fortbildning inom skolans och förskolans yrken kan det finnas anledning att se över villkoren för verksamheterna, liksom om förskolans olika yrkeskategorier tas på stort allvar vid utformningen av olika insatser. Vid antagning till lärarutbildningen ska erfarenhet från arbetslivet kunna vara meriterande.

Rätten till förskola

Det är viktigt att föräldrar kan lita på att de verkligen får en förskoleplats inom fyra månader som platsgarantin utlovar. Antalet kommuner som inte lever upp till platsgarantin har ökat kraftigt de senaste åren. Därför är det viktigt att kommunerna både har tydliga krav på sig och goda förutsättningar att klara platsgarantin. Föräldrarnas möjlighet att hävda sin rätt till förskoleplats gentemot kommunen ska vara tydlig.

Vår syn är att förskolan är det första steget i det livslånga lärandet, och vår långsiktiga strävan är därför att den ska vara avgiftsfri. Först då är den att betrakta som en del i utbildningssystemet som sträcker sig från förskola till gymnasium och vidare till högskola och vuxenutbildning. Därför menar vi att avgiftsnivåerna inom maxtaxan ska sänkas.

Människor som arbetar skift, helger och nätter har i dag inte möjlighet att i alla kommuner under trygga former få sitt behov av barnomsorg tillgodosett. Vi vill stimulera kommunerna att i ökad utsträckning erbjuda barnomsorg under obekväma arbetstid.

Förskolan är till för barnen, och barns behov av förskola blir inte mindre av att deras föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga – tvärtom kan det vara minst lika viktigt för ett barn att inte stängas ute från förskolans sociala sammanhang under dessa tider. Förutsättningarna för förskolans pedagogiska uppdrag försämrar när barn är frånvarande under större delen av dagen. Förutsatt att det finns ett varaktigt reformutrymme vill vi därför ändra skollagen så att alla kommuner uppdras att utöka förskoleverksamheten också för barn med föräldralediga eller arbetslösa föräldrar.

Fel! Okänt namn

Förstärk principen om syskonförtur

På många håll har kommunerna förändrat reglerna för intagning till förskolor och skolor.

Närhetsprincipen tunnas ur och syskonförturen tas bort. I stället förekommer det att svårbegripliga system införs, system som möjligen är bra för skoladministrationen men som skapar oro bland föräldrar och barn. Vi är beredda att verka för förändringar så att syskonförtur gäller vid landets förskolor.

Gemensam start uppskjuten – vårdnadsbidrag och barnomsorgspeng

I såväl nationell som internationell forskning har ett positivt samband mellan förskola av god kvalitet och senare skolprestationer fastslagits.¹ Särskilt gynnsamma har verksamheterna varit för barn från svåra uppväxtmiljöer, barn med en annan etnisk bakgrund och fattiga barn. Barn blir bättre förberedda för skolan, har bättre språkkunskaper och visar större social kompetens jämfört med barn som inte haft denna typ av barnomsorg. Folkhälsoinstitutet menar att sambandet är tillräckligt starkt för att man ska kunna konstatera att tidig förskola av hög kvalitet har en positiv inverkan på skolprestationerna. Förskolan har också en förebyggande betydelse för barn från resurssvaga hem, dels genom att barnfattigdom motverkas, dels genom att livschanserna förbättras för dessa barn. Förskolan kan därmed bidra till att minska framtida klyftor.

Det är viktigt att förskolan håller hög kvalitet. Men i länder där förskoleverksamheten drivs med mindre personalresurser syns enligt Folkhälsoinstitutet rent av negativa effekter av att barnen börjar tidigt i förskolan. Reformen som vårdnadsbidrag och barnomsorgspeng är därför problematiska på flera sätt. Dels minskar de möjligheten för kommunerna att erbjuda god tillgänglighet i förskolan, då resurserna till förskolan blir mindre, dels överför regeringens beslut medel från en kvalitetssäkrad förskola till olika former av omsorgslösningar som inte har samma krav på utbildad personal och på att följa en läroplan med mera.

Riksdagens beslut om att införa vårdnadsbidrag och barnomsorgspeng måste ses i en helhet, även om reformerna skiljer sig åt. Erfarenheter från andra länder, inte minst Norge, visar att det finns tydliga skillnader mellan olika grupper när det gäller att använda vårdnadsbidrag. Vårdnadsbidraget är relativt nytt och det har ännu inte gjorts några rikstäckande sammanställningar i Sverige över de cirka 100 kommuner som infört bidraget. I Stockholms-

¹ Skolverket 2009, "Vad påverkar resultaten i svensk grundskola?", s. 108.

Fel! Okänt namn på

området har dock olika medier gjort uppföljningar, och de pekar tydligt i den riktning man kunnat befara; familjer i utsatta områden och med fattigare bakgrund är överrepresenterade när det gäller att ta sina barn ur förskolan. Ibland har man helt enkelt inte råd att avstå. Vårnadsbidraget och barnomsorgspengen kan därmed bidra till att försvåra integrationen och senarelägga en regelbunden kontakt med svenska språket för barn med ett annat modersmål.

Familjedaghem och öppna förskolan

Familjedaghem och öppen förskola är goda komplement till förskolan. Verksamhet drivs i olika former och med olika inriktningar för att passa barns och barnfamiljers behov. Det kan handla om geografiska skäl, att tillgodose behov av omsorg på kvällar, nätter och helger eller för barn som behöver vara i mindre grupper av fysiska eller psykiska skäl eller av valfrihetsskäl, när föräldrar och barn föredrar familjedaghemmet som omsorgsform. Öppen förskola är ett viktigt komplement till förskoleverksamheten. Den tar emot barn och föräldrar som är hemma om dagarna, t.ex. under föräldraledigheten, och fungerar som en resurs för familjedaghemmen. I öppna förskolan har dagbarnvårdarna och barnen en mötesplats som, ofta under ledning av förskollärare, fungerar som ett pedagogiskt utvecklande stöd för familjedaghemmen. Den öppna förskolan bör synliggöras som en egen pedagogisk verksamhet. Även om efterfrågan på platser i familjedaghem och öppen förskola minskat, får dessa barnomsorgsformer inte glömmas bort i politiken. Personalen måste ha samma möjlighet till fortbildning och validering av sina kunskaper som personal i den reguljära förskolan, och kvalitetssäkring och offentlig insyn måste finnas på motsvarande sätt.

Stockholm den 26 oktober 2010

Mikael Damberg (S)

Louise Malmström (S)

Håkan Bergman (S)

Thomas Strand (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Gunilla Svantorp (S)

Adnan Dibrani (S)